

KREDİLENDİRME SÜRECİ VE BASEL II KRİTERLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Mukadder HORASAN*
İlkay HORASAN**

Özet

Finansal krizler, bankacılık sektörünün yapısının, işleyişinin ve risk algısının hızla değişmesine ve gelişmesine neden olmuştur. Ayrıca ülkelerin bankacılık ile ilgili düzenlemelerinin yetersiz kalması nedeniyle bankalarca kullanılan krediler geri ödenmemeye başlamıştır. Sözü edilen bu değişimler ve gelişmeler sonucunda bankacılıkta uluslararası düzenlemelere duyulan ihtiyacı karşılamak ve asgari koşulları oluşturmak için 1988 yılında Basel Komitesi "Basel I Sermaye Uzlaşısı'nı" yayımlamıştır. Dünya ekonomisindeki, liberal iktisat politikalarındaki ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin etkisiyle ve Basel'in risk konusundaki eksiklikleri nedeniyle bu uzlaşya önemli itirazlar olmuştur. Bu nedenlerden dolayı Basel Komitesi tarafından 2004 yılında "Basel II Sermaye Uzlaşısı" yayımlanmıştır ve bu uzlaşya, bankacılık sektörüne önemli etkileri olan ve ülkemizde de uyum çalışmalarının yapıldığı bir asgari standart metnidir. Bu çalışmada bankacılık sektöründe uygulanan finansal analiz teknikleri anlatılmış ve Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın kredilendirmeye etkisi araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Kredileendirme, Finansal Analiz, Basel Kriterleri

CREDIT PROCESS AND COMPARISON WITH BASEL II CRITERIA

Abstract

Financial crisis', caused rapid changes in the structure, model and risk perception in the banking sector. Besides, defaults in credit repayments started to be faced, due to countries' insufficient banking regulations. In 1988, the mentioned reasons led to the Basel Committee's declaration of "Basel I capital Accord", to meet the need of the international regulations and the minimum standards. The developments in the world economy, liberal economic politics, the improvements in information technologies, and the deficiencies in terms of risk, caused objections to Basel I. Therefore, in 2004, The Basel Committee declared "Basel II capital

* Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, Turizm Meslek Yüksekokulu,
mukadderhorasan@yahoo.com

** Bankacı, Ticari Müşteri Yönetici Yardımcısı, ilkaybkl@hotmail.com

accord", that contains the minimum standard issues, which have got strong impact in banking sector, as well as being worked on by our country in terms of compliance. In this study, financial analysis techniques applied in banking sector have been explained and Basel II Accord's effect in crediting process have been researched.

Keywords: *Banking Sector, Credit, Financial Analysis, Basel Criteria*

Giriş

Bankacılık sektöründe ve finansal piyasalarda, krizlerin ve gelişim sürecinin temelinde risk faktörü ve risk faktörünün yönetilmesi konusu öne çıkmaktadır. Değişen dünyada özellikle de teknolojiye yaşanan hızlı değişimin etkisiyle kurumsal faaliyet ve sistemler daha da karmaşıklaşmakta ve buna paralel olarak bankaların katlanmak zorunda olduğu riskler, risklerin yapısı, niteliği ve niceliği her geçen gün artarak değişmektedir. Bütün bunlarla beraber 80'li yıllar sonrası ortaya çıkan küreselleşme, uluslararası ticaretin neredeyse tamamen serbestleşmesi, dışa açılma ve global politikalar sonucu içe dönük ekonomilerin bile sadece ismen içe dönük olarak kalması ve dünyadaki ekonomik sistemlere entegre hale gelmesi risklerin boyutunu ve etkisini daha da genişletmiştir.

20. ve 21. yüzyılda geldiğimiz bugünlere kadar birçok bankacılık krizi olmuş, dünyada ve Türkiye'de pek çok banka batmıştır. Batan bankalar sadece kendi müşterilerini, sahiplerini ve ortaklarını değil, buldukları ülkelerdeki bankacılık sistemini ve genel ekonomik istikrarı da etkilemişlerdir. Bankacılık krizleri günümüzde küreselleşmenin etkisiyle yalnızca ortaya çıktıkları ülkeleri ve sektörleri etkilemekle kalmayıp tüm dünyaya yayılmaya başlamışlardır. Bütün bu krizlerin temelinde ise; öngörülemez veya yanlış yönetilen riskler yer almaktadır. Finansal piyasalarda ve bankacılık sisteminde ortaya çıkan bu sorunlara çözüm bulmak, krizleri önlemek ya da etkilerini azaltmak ve ulusal/uluslararası bankacılık sistemlerine istikrar kazandırmak amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements) bünyesinde "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması Komitesi" oluşturulmuştur. "Basel Komitesi" olarak da anılan ve dünyada bankacılık sektörü ile ilgili düzenleyici ve denetleyici standartları belirlemek amacıyla oluşturulan bu komite, her ne kadar resmi olarak kural ve kanun koyma yetkisine sahip olmasa da birçok ülke ve banka tarafından dikkate alınmakta ve uluslararası bankacılık otoritesi olarak görülmektedir.

Basel Komitesi, tüm dünyada bankacılık sektörü adına asgari koşulları oluşturmak için 1988 yılında Basel Komitesi Basel I olarak adlandırılan "Basel I Sermaye Uzlaşısı'nı (Basel I Capital Accord)" yayımlamıştır. Dünya ekonomisi, liberal iktisat politikaları ve bilişim/iletişim teknolojisi alanında kaydedilen ilerlemelerin etkisiyle ve Basel I'in risk konusundaki eksiklikleri nedeniyle kısa bir süre sonra bu uzlaşuya önemli itirazlar olmuştur. Bu nedenlerden dolayı Basel Komitesi tarafından 2004 yılında Basel II olarak bilinen "Basel II Sermaye Uzlaşısı (Basel II Capital Accord)" yayımlanmıştır. Yayımlanan bu uzlaşma, bankacılık sektörü üzerinde önemli etkileri olan ve ülkemizde de uyum çalışmalarının yapıldığı bir asgari standart metnidir.

Çalışmanın konusu; bankacılık sektöründe kredilendirmede uygulanan finansal analiz teknikleri ve Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın kredilendirmeye ve bu analiz tekniklerine etkisinin araştırılmasıdır. Çalışmada, kredilendirme süreci ve bu süreçte uygulanan finansal analiz teknikleri ele alınmakta ve örnek bir işletmenin finansal oranları üzerinden hâlihazırda uygulanmakta olan kredilendirme sürecine göre kredi verilebilirliğinin analizi ve uygulamada Basel II sonrasında yapılması gerekenler açıklanmaktadır.

1. Kredilendirme Süreci

Bankalarda kredilendirme süreci, kredi talep eden müşteri ile ilk ilişkiye geçilmesiyle başlayan ve kredinin anaparası ile tüm faiz, komisyon vb. ek ödemelerinin yapılarak (veya verilen garantinin sona ermesiyle) teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içerisinde yapılan tüm işlemleri kapsayan bir süreçtir¹.

Kredilendirme işleminde bankaların izlediği yol aşağıdaki gibidir²:

- Görüşme ve görüşme sonrası müşterinin banka ile çalışmak için başvurusu
- Müşteri ile ilgili bilgi toplama
- Müşterinin verilerinin kalitatif ve kantitatif analizi
- Kredi tesisi için öneri
- Doküman hazırlama
- Kredinin tesisi
- Kontrol (izleme)
- Ödeme

1.1. Kredilendirme Sürecindeki Etmenler

Risk, istenmeyen bir durumun ortaya çıkması, belirsizlik koşullarında oluşan durum, hasar tehlikesi olarak tanımlanabilir³. *Rating (Derecelendirme)* bir borçlanma üzerindeki anapara ve faizin ödenmeme riskinin belirlenmesi işlemidir. *Limit*, belirlemenin temel mantığı bir ya da risk açısından birbiri ile bağlantılı birden çok kredide oluşabilecek kayıpların banka üzerindeki olumsuz etkisini sınırlamaktır. *Teminat*, krediye ilişkin en önemli kullandırma koşulları arasındadır. Çünkü hem bankaya kredinin ödenmesi konusunda bir güvence hem de aynı zamanda krediyi kullanan için geri ödememe konusunda bir caydırıcılık unsurudur. Teminat ile ilgili işlemler, kredi kullandırma sürecinde yürütülür ve özellikleri belirlenen teminat için

¹ Hakan Şakar, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, 1. Basım, İstanbul, Mida Yayınları, 2002, s.63.

² Birgül Şakar, **Banka Kredileri ve Yönetimi**, İstanbul, Beta Basım Yayın A.Ş., 2006, s.31.

³ Mikail Erol, "Basel-I ve Basel-II Uzlaşısı'nın Bankalar Tarafından İşletmelere Verilen Kredilerde Risk Yönetimi Aracı Olarak Kullanılması", **Muhasebe Finansman Dergisi**, Sayı 36 (Ekim 2007), s.158.

gerekli sözleşmeler imzalanır⁴. *Netleştirme* işleminin tanımını International Swaps and Derivatives Association (ISDA), iki taraf arasında ödemelerin veya teslim yükümlülüklerinin veya benzer sözleşmelere taraf olmaktan kaynaklanan hakların netleştirilmesini sağlayan işlem olarak yapmıştır. *Erken Uyarı*, bankaların kullandıkları kredilerin geri ödenmeme riskini azaltmak için kredi kullandıkları firma ve o firma ilgili alanları sürekli izlemeleri önem taşımaktadır. Kredi kullandırma öncesinde ve sonrasında firmanın ve firmanın faaliyet gösterdiği alanların riskliliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, olumsuz olabilecek durumlara karşı önlemler alınabilmektedir. İşte bu olumsuz durumlar ortaya çıkmadan bunların işaretlerini belli göstergeleri kullanarak görmeye ve önlem almaya erken uyarı, bunu sağlayan sistemlere de erken uyarı mekanizması denilmektedir⁵.

1.2. Kredilendirme Sürecinde Kullanılan Finansal Analiz Teknikleri

1.2.1. Oran Analizi

Firmaların analizi yapılırken; likidite durumları, varlıkların yönetilmesi, kârlılığı vb. çeşitli yönleri ile ilgili sonuçlara varmak için oran analizinden faydalanılır⁶. Bu yöntemde amaç oran bulmak değil, bulduğumuz oranı doğru yorumlayabilmektir. Finansal analistin, hesaplanan oranların sonucunu yorumlarken aşağıdaki durumları dikkate alması gerekir⁷:

Zaman açısından karşılaştırma: Bulunan oranlar, firmanın önceki dönem oranlarıyla karşılaştırılmalıdır.

Sektör ortalamaları ile karşılaştırma: Oranlar, aynı iş kolundaki benzer yapıdaki firmaların oranları ya da firmanın faaliyette bulunduğu endüstri kolunun ortalama oranlarıyla karşılaştırılmalıdır.

Deneyler sonucu bulunmuş oranlarla karşılaştırma: Batılı ülkelerde yapılan araştırmalar sonucunda çeşitli iş kolları için ortalama değerler bulunmuştur. Örneğin; yapılan çalışmalar sonucunda likidite oranının 1, cari oranın 2 olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

1.2.2. Dikey (Yüzdeler Yöntemine Göre) Analiz

Dikey Analizde, bir finansal tabloyu oluşturan kalemlerin değerlerinin önemi ortaya konulmaktadır. Yani, her bir hesap kaleminin kendi hesap grubu ya da toplam içindeki payını gösterir. Bu analiz yöntemi aynı zamanda, aktiflerin ve pasiflerin dağılımını da gösterir. Ancak bu dağılımın iyi veya kötü olduğu ve bu

⁴ Şenol Babuşcu, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Ankara, 4C Basım Hizmetleri, 2005. s. 105, 117.

⁵ Babuşcu, **a.g.k.**, s.119-125.

⁶ Muharrem Özdemir, **Finansal Yönetim**, 1. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 1997, s.36.

⁷ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, 6.Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2002, s.32.

dağılımın sonucunun işletme açısından avantaj mı yoksa dezavantaj mı olduğu konusunda bilgi vermez⁸.

1.2.3. Yatay Analiz (Karşılaştırmalı Tablolar Analizi)

Yatay Analiz yöntemi; dinamik bir analiz yöntemi olup, bir işletmenin finansal tablolarının iki veya daha fazla dönem itibarıyla karşılaştırılarak bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu değişikliklerin değerlendirilmesidir⁹.

2. Basel Uzlaşmaları ve Sermaye Yeterliliği

Basel Uzlaşısının Ortaya Çıkış Süreci; 1970'li yılların başında Bretton Woods sisteminin çökmesiyle kur, faiz ve fiyatlarda dalgalanmalar ortaya çıkmaya başlamıştır¹⁰. 1970'li yılların ortasında dünya ölçeğinde döviz ve bankacılık piyasalarında oluşan dalgalanmaları takiben meydana gelen krizler sonucunda, uluslararası alanda düzenleme arayışına girilmiştir. Bu arayış karşılığını, aslında kurumsal geçmişi bir hayli gerilere giden, Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank of International Settlements, BIS) gözetiminde oluşturulan Basel komitesinin düzenlemeleriyle bulmuştur. BIS, 1.Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'nın Versailles Anlaşması ile belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmesini kolaylaştırmak için 1930 Young Planı çerçevesinde kurulmuştur¹¹. Bu organizasyonun temel amacı Dünya'daki parasal ve finansal istikrarı sağlamak üzere ilke ve kuralları tespit etmektir¹². Tarihteki ilk uluslararası finansal kuruluş olma özelliği taşıyan Uluslararası Ödemeler Bankası 1970'lere dek kuruluş amacı doğrultusunda Bretton Woods Sistemini uygulama ve koruma amaçlı faaliyet göstermiştir¹³.

BIS bankacılık faaliyetlerine ilişkin riskleri kendi faaliyet çerçevesinde ele alarak incelemiş ve bu konuda çalışmalar yapacak özel birimler oluşturmuştur. Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basel Committee On Banking Supervision) BIS bünyesinde kurulan bu çalışma ve birimlerden en önemlisidir. Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim komitesi (Basel Committee On Banking Supervision), İsviçre'nin Basel şehrinde 1974 yılının sonlarında G-10 ülkelerinin merkez bankaları tarafından kurulmuştur. 1974 Batı Almanya'daki Bankhaus

⁸ Metin Türko **Finansal Yönetim**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Basım, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2002. s.121.

⁹ Nalân Akdoğan - Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, 10.Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2005. s.519.

¹⁰ Münür Yayla - Yasemin Türker Kaya, "Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci", **BDDK ARD Çalışma Raporları**, No: 2005/3, Mayıs 2005, s.1.

¹¹ Meryem Filiz, "Uluslararası Bankaların Düzenlenmesine Yönelik Yeni Bir Uygulama Olarak Basel II ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi", **Akdeniz İİBF Dergisi**, Sayı 13, 2007, s.202.

¹² İ. Ufuk Mısırlıoğlu, "UFRS ve BASEL II'nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 76, 2006, s. 29.

¹³ Hüseyin Ali Kutlu - N.Savaş Demirci, "Kapsamlı Bir Risk Yönetimi Düzenlemesi: Basel II ve Kobilere Muhtemel Etkileri", **Muhasebe-Finansman Dergisi**, Sayı 40, Ekim 2008, s. 201.

Herstatt'in ve ABD'deki Franklin National Bank'ın iflası, Komite'nin kuruluşunda önemli bir etkidir. Komite üyeleri; ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Belçika, Kanada, İsveç, İsviçre ve Lüksemburg'dur. Komite'ye üye ülkeler, merkez bankaları tarafından, merkez bankasının bu konuda yetkili olmadığı ülkelerde de merkez bankasıyla birlikte denetlemeden sorumlu otorite tarafından temsil edilmektedir. Komite, üye ülkeler arasında denetime ilişkin konularda birlikte çalışmayı sağlayacak bir düzen ve standart oluşturmaya çalışmaktadır¹⁴.

Basel Komitesi tarafından yayınlanan tavsiye niteliğindeki bildirimler herhangi bir yasal yaptırım olmamasına karşın dünyadaki pek çok ülke tarafından kendi bankacılık sistemlerine uygulanmaktadır¹⁵. Komite kapsamı çok geniş standartlar sunmakta ve bunları ülkelere tavsiye etmekte ve ayrıca düzenleme otoritelerinin kendi ulusal sistemlerine uygun standardı seçmelerini teşvik etmektedir. Bu yolla Komite üye ülkelerin ortak standartlarda yakınlaşmasını sağlamaya çalışmaktadır¹⁶. Basel Bankacılık Denetim Komitesi, sermaye yeterliliğine ilişkin ilk düzenleme olan ve 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getiren, bu konuda uluslararası platformda geçerli asgari bir sektör standardı olan ve Basel I olarak adlandırılan "Basel I Sermaye Uzlaşısı'nı (Basel I Capital Accord)" yayımlamıştır¹⁷. Basel I'in temel amaçları, uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını ve güvenilirliğini korumak ve farklı ülkelerdeki uygulamalarda istikrar sağlayarak uluslararası bankalar arasında rekabet eşitsizliğini azaltmak olarak belirlenmiştir¹⁸.

Basel I Uzlaşısı, banka sermaye düzenlemelerinin ön plana çıkmasında önemli katkılarda bulunmuştur. Uzlaşısı, sermaye standartlarındaki uluslararası bütünlüğü ve bu standartların pek çok ülkede uygulanmasını sağlamıştır. Ancak zamanla finansal yeniliklerle birlikte bu sermaye limitleri sermaye arbitrajı için fırsat yaratmış ve bu da sermaye yeterliliğinin etkinliğinin azalmasına yol açmıştır. Bu etkinlik azalışı, sermaye standardının düzenlenmesini tartışılır kılmış ve düzenleyici otoritelerin uzlaşığı yeniden gözden geçirmesine neden olmuştur¹⁹. Komite 1999 yılında bu görüşleri dikkate alarak yeni düzenlemeler yapmış ve 2001

¹⁴ Alişan Ateş, "Bankalarda Üstlenilen Riskler ve Türk Bankacılık Sisteminin Basel Kriterlerine Uyumu", İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, s.65-66, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁵ Suat Teker ve diğerleri, "Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması", **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı 12, Bahar 2005, s. 43- 44.

¹⁶ Filiz, **a.g.m.**, s.202.

¹⁷ Süleyman Uyar - Hakan Aygören, "Basel II Kriterlerinin Kobilere Olası Etkileri", **Mali Çözüm**, Sayı 76, 2006, s.54.

¹⁸ Halime Temel, "Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi", İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.44. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

¹⁹ João A C Santos, "Bank Capital Regulation in Contemporary Banking Theory: A Review of the Literature", **BIS Working Paper**, No:90, September 2000, s.17.

yılında hazırlanan taslağı kamuoyuna sunmuştur²⁰. Gelen öneri ve eleştirilerin sonucunda taslağa en son şekli verilerek Basel II olarak bilinen “Basel II Sermaye Uzlaşısı (Basel II Capital Accord)” Haziran 2004’te Basel komitesi tarafından yayımlanmıştır²¹. Basel II, AB’de yer alan bütün bankalar ve uluslararası faaliyet gösteren AB üyesi olmayan bütün G-10 bankaları tarafından kullanılacak düzenleyici bir sermaye yeterlilik çatısıdır²².

Basel II, bankaların borçları ödeyebilme gücünü değerlendirme yöntemlerini, düzenleyicilerin bankaların risk yönetim uygulamalarının ihtiyatlılığını ve güvenilirliğini denetlemesini ve bankaların piyasa katılımcıları ile risk bilgisini paylaşımını önemli bir ölçüde değiştirmiştir²³. Basel II, kendisinden önceki düzenlemelerden daha karmaşık ve daha gelişmiş bir düzenlemedir. Basel I, piyasa şartları, teknoloji ve yönetim tekniklerindeki değişimlerle beraber daha yavaş ve adım adım gelişmiştir. Her ne kadar Basel II aynı zamanda gelişse bile, Basel II’nin ilk etkinin karmaşıklığı, sektörün yüzlerce uyarılma yapmasını gerekli kılmaktadır²⁴.

2.1. Basel I Uzlaşısı ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektöründe risklere karşı bir sigorta olma özelliği taşıyan sermaye ihtiyacının hesaplanması, risk yönetiminin önemli bir bileşeni olup zaman içinde kamu otoritelerinin finansal istikrarın korunması amacıyla kullandıkları başlıca düzenleme ve denetim araçlarından birisi haline gelmiştir²⁵. Bu kapsamda; Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını yayımlamıştır. Sermaye tabanlı risk ağırlıklı aktifler oranına bir alt sınır getiren anlaşma, hedef kitlesi olan uluslararası bankaların ötesinde kabul görmüş, genelde bankalara sermaye yeterlilik oranlarını arttırmaları yönünde olumlu katkıda bulunmuştur²⁶.

Basel I’e göre bankaların sermaye yeterliliği en az % 8 olmalıdır. Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında sermayenin riskli aktiflere oranı dikkate alınmıştır²⁷.

²⁰ Doğan Kutukuz, “Avrupa Birliği Sermaye Direktifleri Basel Uzlaşısı ve Türkiye’de Kredi Sınırlaması”, **Muhasebe-Finansman Dergisi**, Sayı 25, Ocak 2005, s.138.

²¹ Güler Aras, **Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Katkısı**, Deloitte Türkiye, 2007, s: 5.

²² Ivana Valová, “New Capital Rules According To Basel II”, **Banks and Bank Systems**, Vol.2, No.2, 2007, s.16.

²³ Thomas Garside - Jens Bech, “Dealing with Basel II: The Impact of the New Basel Capital Accord”, **Balance Sheet**, 11, 4, 2003, s. 26.

²⁴ Santiago Carbó-Valverde, “Implications of Basel II for Different Bank Ownership Patterns in Europe”, **Atlantic Economic Journal**, Vol. 35, No. 4, 2007, s: 392.

²⁵ Basel II’ye Geçiş Yol Haritasına İlişkin Bddk Başkanı Sayın Tevfik Bilgin’in Konuşma Metni, 30.05.2005, www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Basel-II/1323baskan_sunum.pdf Erişim Tarihi (10.04.2011).

²⁶ Temel, **a.g.k.**, s.44.

²⁷ Uyar - Aygören, **a.g.m.**, s.54.

Basel I düzenlemelerine göre “Sermaye Yeterliği Rasyosu” olarak bilinen ve minimum %8 olması öngörülen bu standart oran bankaların finansal sağlamlığının artırılması, bir anlamda taşıdıkları risklerin kontrol edilerek o oranda yeterli sermaye bulundurması ilkesine dayanmaktadır²⁸.

Sermaye

$$\text{(Banka Sermaye Katsayısı) \% 8} \leq \frac{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler (Kredi Riski)}}{\text{Sermaye}}$$

Basel formülünün paydası, risk-ayarlı varlıklar artı riske ayarlanmış bilanço-dışı kalemlerin toplamıdır. 5 çeşit kredi risk ağırlığı vardır. 0% - 10% - 20% - 50% - 100% ve bilanço dışı kalemlerin kredi dönüşüm faktör karşılığı. Bazı risk ağırlıklandırmaları daha ziyade “isteğe bağlı”dır. (OECD devletleri ve merkez bankaları talepleri için 0%, OECD bankalar arası talepler için 20%, konut mortgage’ı için 50%, tüm ticari ve tüketici borçları için 100%)²⁹.

Bankaların maruz kaldığı kredi riski, bankaların aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıflarına ayrılması ve her sınıfa karşılık gelen risk ağırlıkları olan %0, %20, % 50 ve %100 katsayılarıyla çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, bankaların bünyelerinde asgari bir sermaye bulundurmalarını istemekte, bankaların faaliyetleri öz kaynaklarının büyüklüğüne bağlı olarak sınırlandırılmaktadır³⁰.

Sadece kredi risklerine odaklanan Basel I’in yayınlanmasından sonra, bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin de çok önemli bir yeri olduğunun anlaşılması ve düzenlemelerdeki eksikliklerin de dikkate alınması ile Komite tarafından piyasa risklerinin de sermaye yeterliliğine dâhil edildiği bir çalışma 1996 yılında yayınmıştır³¹. Burada bankaların karşı karşıya kaldığı kredi ve piyasa riski dışındaki diğer risklerin sermaye yeterliliğine eklenmesine yönelik bir yaklaşım benimsenmemiştir³². Buna göre sermaye yeterliliği şu şekilde hesaplanmalıdır:

Sermaye

$$\text{(Banka Sermaye Katsayısı) \% 8} \leq \frac{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski}}{\text{Sermaye}}$$

²⁸ Aras, **a.g.k.**, s. 4.

²⁹ Rosa Maria Lastra, “Risk-based Capital Requirements and Their Impact Upon the Banking Industry: Basel II and CAD III”, **Journal of Financial Regulation and Compliance**, Vol.12, No.3, Aug 2004, s: 228- 229.

³⁰ Basel II ve KOBİ’ler Çalışma Grubu, “Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 58, 2006, s: 5.

³¹ Teker ve diğerleri, **a.g.m.**, s. 44.

³² Mahmut Yardımcıoğlu - A. Veli Çam, “Sermaye Piyasalarındaki Derecelendirme Müessesesinin Basel II Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı 80, 2007, s.61.

Basel I'in bazı yönlerden risk yönetiminde yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. Bunlar³³:

- Teknolojide ve finansal piyasalarda sürekli değişimler ve gelişmeler yaşanması
- Uygulanan sermaye standardı ile yeterince hassas bir risk ölçümü yapılamaması
- Bankaların gerçekleştirdikleri faaliyetler itibariyle piyasa ve kredi riski dışında operasyonel ve likidite risklerini de üstlenmesi
- Kredi riskini hesaplamada kullanılacak tek bir yöntemin bulunması ve farklı faaliyetlerde bulunan tüm bankaların aynı yöntemle tabi tutulması
- Risk kategorilerinin az olması ve borçlunun ülkesinin Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD – Organization for Economic Cooperation and Development) üyesi halinde daha az riskli kabul edilmesi.

Ayrıca; bankaların, portföyün zarar dağılımını öngören ve belirli bir güven aralığında karşılaşılabilecek olası zararlar için muhafaza edilmesi gereken sermayeyi hesaplayan içsel ekonomik sermaye modelleri (Ekonomik sermaye modelleri, karşılaşılan riskleri, bu riskleri karşılamak için gerekli sermayeyi ve risk ayarlı mevcut kârlılık veya hedeflenmesi gereken kârlılığı, rakamsal olarak hesaplama olanağı veren modellerdir.) kullanmaları nedeniyle Basel I giderek demode olmaya başlamıştır³⁴.

Özetle; süregelen dönemde finansal piyasaların korkunç boyutlarda gelişmesi ve daha girift bir yapıya bürünmesi sonucu Basel I Düzenlemeleri ve parametrelerinin yetersiz kaldığı, dolayısıyla yeni bir takım kriterlere yönelmesinin zaruri olduğu bilincine varılmıştır³⁵.

2.2. Basel II Uzlaşısı ve Sermaye Yeterliliği

Basel komitesi, kredi risk hesaplamaları konusundaki eksiklikleri düzenleyecek ve operasyonel riski de kapsayacak 1988 tarihli düzenlemenin yerini almak için ilk dönem taslağını Haziran 1999'da yayınlamıştır. Risk duyarlılığı daha fazla olan yeni düzenlemeye ilgili tüm üye ülkelerde kapsamlı bir istişare süreci başlatılmış ve iletilen öneriler dünya çapında denetim otoritelerine dağıtılmıştır. Bu görüşler dikkate alınarak taslakta yapılan değişiklikler neticesinde Ocak 2001'de düzenlemeye ilişkin ikinci taslak, Nisan 2003'te üçüncü taslak çalışması

³³ Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, **a.g.m.**, s.5,6.

³⁴ Robert Bailey, "Basel II and Developing Countries: Understanding the Implications", **Development Studies Institute Working Paper Series**, No. 05-71, London, 2005, s.5.

³⁵ Nevzat Tetik, "Basel II Standartları ve Türkiye'nin Reel Sektörü Üzerinde Etkileri", **Lebib Yalın Mevzuat Dergisi**, Sayı 59, Kasım 2008, s.24.

yayımlanmıştır³⁶. Gelen öneri ve eleştirilerin sonucunda taslakların en son şekli verilerek Basel II olarak bilinen “Uluslararası Sermaye Yeterliliği Ölçümlerinin ve Standartlarının Uyumlaştırılması – Gözden Geçirilmiş Çerçeve” isimli doküman Haziran 2004’te yayınlanmıştır³⁷. Basel II, sermaye yeterliliği düzenlemesine büyük ve ani bir değişim getirmiştir³⁸. Basel II risk yönetimi uygulamalarındaki değişiklikleri entegre ederek bankacılığın denetlenmesini iyileştirmeyi ve bankalara daha fazla riske-duyarlı sermaye gerekliliği sunmayı hedeflemiştir³⁹. Basel Sermaye Uzlaşısı, bankacılık denetimi harmonizasyonu konusunda ilk hayali adımı atmıştır. İlk kez kredi riski için, ardından piyasa riski ve operasyonel risk için asgari sermaye yükümlülüğü kavramı ortaya atılmıştır. Basel II daha esnek ve kesin risk ölçümlerine odaklanmıştır ve kredi veren finansal kuruluşları, kendi risk yönetim kabiliyetlerini geliştirmeye sevk etmiştir⁴⁰.

Basel II dökümanında, sermaye yeterliliğinin ölçülmesi konusunda mutabakata varılan düzenlemenin ve uyulması gereken asgari standartların ayrıntıları açıklanmaktadır. Düzenleme ve içindeki standart, G-10 ülkelerinin Merkez Bankası Başkanları ve Bankacılık Denetleme Kurumu Başkanlarınca uygun bulunmuştur⁴¹. Yeni Basel Uzlaşısı, düzenlemelerin uluslararası alanda aktif bankalar arasında eşitsizliği ortaya çıkarmadığını temin ederken, uluslararası bankacılık sisteminin sağlamlığını (kredi itibarını) güçlendirmeye çalışmaktadır. Basel I’den daha karmaşık ve ayrıntılı olan Basel II, finansal piyasalarda yaşanan gelişmelerin ve yeniliklerin ve riske daha duyarlı bir uzlaşuya duyulan ihtiyacın doğal bir sonucudur⁴². Basel II, ilk Basel Uzlaşısı yaklaşımı olan bütün bankalar için aynı sermaye yeterliliği yaklaşımını geliştirerek, asgari sermaye yükümlülüğü, denetim otoritesinin incelemesi ve piyasa disiplini odaklı sermaye dağıtımını olarak üç seçeneqli bir yaklaşım ortaya çıkarmıştır⁴³. Basel II’yi kurmak maliyetlidir, anlaması zordur ve pek çok tavsiyesi katı kuralcıdır. Basel II aktif risk yönetimini benimser ve Basel II’yi uygulayacak bankalar kendi içsel modellerini geliştirirler. İDD (İçsel Derecelendirmeye Dayalı) yaklaşıma uyum maliyetleri (IT sistemleri ve data toplamadan, personelin işe alımı ve eğitimine kadar) belirgin derecede yüksektir. Credit Suisse, sistemin kurulumu için gerekli olan başlangıç maliyetini 100 mil USD olarak hesaplamıştır. Keza, sonrasında sürecelecek olan ciddi maliyetler de

³⁶ Basel Committee on Banking Supervision, Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version, June 2006, <http://www.bis.org/publ/bcbs128a.pdf> Erişim Tarihi (10 Nisan 2011), s.1.

³⁷ Aras, **a.g.k.**, s. 5.

³⁸ Carbó-Valverde, **a.g.m.**, s. 391.

³⁹ Gerard Hertig, “Basel II and Fostering the Disclosure of Banks’ Internal Credit Ratings”, **European Business Organization Law Review** 7, 2006, s. 628.

⁴⁰ Valová, **a.g.m.**, s. 19.

⁴¹ Basel Committee on Banking Supervision, **a.g.k.**, s.1.

⁴² L. Jacobo Rodriguez, “International Banking Regulation, Where’s the Market Discipline in Basel II?”, **Policy Analysis**, No. 455, October 2002, s.14.

⁴³ Stephen McCrory, “Capital Adequacy: Is Your Company Prepared For Basel II Implementation?”, **The Journal of Equipment Lease Financing**, Vol. 23, No.1, Winter 2005, s. 1.

olacaktır. Basel II'ye endüstriyel hazırlık hakkında yapılmış olan bir araştırma, Basel II programının yaklaşık 6 mil GBP'den 125 mil GBP'ye kadar bir maliyeti olacağını ve bu kadar yüksek bir maliyetinde üst yönetimin kurulumun içinde yer almasının önemini gösterdiğini belirtmiştir⁴⁴. Aşağıdaki tabloda Basel II' nin beklenen etkileri ve sebep olacağı maliyetler gösterilmiştir⁴⁵:

Tablo 1: Basel II' nin Beklenen Etkileri ve Beklenen Maliyeti

Basel II' nin Beklenen Etkileri	Basel II' nin Sebep Olacağı Maliyet
Sermaye gereksinimi azalacak.	Kamuoyunun bilgi ihtiyacı ve bilginin maliyeti artacak.
Risk yönetimi daha iyi olacak.	Basel II için gerekli kurulması gereken sistemlerin ve faaliyetlerin maliyetleri ortaya çıkacak.
Düzenleyici otorite ile iyi ilişkiler daha da gelişecek.	Gerekli verilerin toplanması maliyeti artacak.
Piyasa ve kredi kurumları arasındaki ilişkiler daha da iyileşecek.	Sistemlerin faaliyetleri ve istihdam edilecek yeni personel nedeniyle maliyetler artacak.

Kaynak: Mahmut Yardimcioglu - Selcuk Kendirli, "Globalization Of Financial Markets And Reflexion To Turkish Small And Mediumscale Enterprises: Basel II", **Academy of Accounting and Financial Studies Journal**, Volume 13, Number 2, 2009, s.40.

1999 yılında başlayan 1988 Basel Uzlaşısını (Basel I) düzeltme süreci, bankaların varlık portföylerinin risk profillerini zorunlu sermayeye uyarlama amacıyla başlamıştır. Asgari sermaye gereksinimi için temel mantık finansal kurumların olası zararlarını azaltmaktır. Düzenleyici otorite bankalara bir bedel empoze ederek, gelecek büyük zararlardan kaçınmalarını sağlamaya çalışmaktadır⁴⁶. Son dönemlerde finansal piyasalarda işlem gören enstrümanların çeşitlenmesi, işlemlerin karmaşıklaşması ve sık sık yaşanan finansal krizler yeni standartların oluşturulmasının geçerli nedenlerini oluşturmuştur. Asya'da başlayan ve ardından global bir hal alan krizin nedenleri arasında, bankacılık sistemindeki regülasyonların yetersizliği ve kötü yönetim gösterilmektedir. Basel II Sermaye Uzlaşısı'nda, global krizden alınmış derslerin etkisiyle özellikle uluslararası piyasalarda varlık gösteren büyük bankaların riske duyarlılıkları artırılarak, kötü bankacılık uygulamaları

⁴⁴ Lastra, **a.g.m.**, s. 233.

⁴⁵ Mahmut Yardimcioglu - Selcuk Kendirli, "Globalization Of Financial Markets And Reflexion To Turkish Small And Mediumscale Enterprises: Basel II", **Academy of Accounting and Financial Studies Journal**, Volume 13, Number 2, 2009, s.37,40.

⁴⁶ Lea Zicchino, "A Model of Bank Capital, Lending and the Macroeconomy: Basel I Versus Basel II", **Bank of England Quarterly Bulletin**, 45, 3, Autumn 2005, s. 377.

önlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın uygulanmasının temel nedenlerini şu şekilde sıralamak olanaklıdır⁴⁷:

- Basel I asgari sermaye yeterliliğinin bankanın taşıdığı risklerin tamamını içermemesi.
- Finansal sistemin yapısının değişmesi
- Finansal enstrümanların çeşitlenmesi
- Finansal işlemlerin karmaşıklaşması
- Teknolojinin etkisi
- Gelişmekte olan ülkelerde sık sık yaşanan bankacılık krizleri
- Krizlerin global krizler haline dönüşme eğilimi

Basel II, risklerin daha duyarlı ölçülmesi, her bankanın risk profilinin ayrı ayrı belirlenmesi, banka üst yönetimine düşen sorumlulukların artırılması ve finansal tabloların bankanın gerçek durumunu en iyi biçimde yansıtacak şekilde açıklanması suretiyle finans sektörünün oyuncuları arasındaki asimetrik bilginin minimize edilmesini ve bu sayede daha rekabetçi, sağlam ve istikrarlı bir finans sektörüne erişilmesini hedeflemektedir⁴⁸.

Basel II üç yapısal bloktan oluşmaktadır: Asgari sermaye yükümlülüğü, denetim otoritesinin incelemesi, piyasa disiplini. Birinci yapısal blok bankaların kredi risk sermayesini hesaplayabilecekleri farklı yaklaşımların sınırlarını çizer. Bu yaklaşımlardan en temel olanı; kredi riskleri için risk ağırlıklarının önceden belirleyen standart yaklaşımdır. Daha gelişmiş bir yaklaşım olan içsel derecelendirme temelli yaklaşım temel ve gelişmiş olarak ikiye ayrılmaktadır⁴⁹.

Basel II, Basel I gibi sadece sermaye yeterliliğine ilişkin teknik hesaplamalardan oluşan bir düzenleme değil, birbirini tamamlayan “Üç Yapısal Blok (Three Pillars)” tan oluşan kapsamlı bir düzenlemedir. Bu yapısal bloklar şunlardır⁵⁰:

- Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yükümlülüğü
- İkinci Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelemesi
- Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

2.2.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yeterliliği

En kapsamlı bileşen olan birinci yapısal blokta sermaye yeterliliği tanımlanmış ve sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanması yer almıştır. Yeni düzenlemede mevcut sermaye tanımı ve asgari sermaye yeterlilik oranının minimum

⁴⁷ Aras, **a.g.k.**, s. 5.

⁴⁸ Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, **a.g.m.**, s. 6.

⁴⁹ Richard Tschernjak, “Assessing the Regulatory Impact: Credit Risk - Going Beyond Basel II”, **Balance Sheet**, Vol. 12, No.4, 2004, s. 37.

⁵⁰ Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, **a.g.m.**, s. 6.

yüzde 8 olması koşulu, Basel I de olduğu gibi aynı kalmıştır⁵¹. Basel II, bankaların karşılaştıkları riskler nedeniyle daha riske duyarlı bir sermaye yeterliliği hesaplaması öngörmektedir⁵². Yeni uygulamada risk ağırlıklı kalemler değişmiş, rasyonun hesaplanmasında formülün paydasına kredi riski ve piyasa riskinin yanısıra operasyonel risk eklenmiştir. Öte yandan piyasa riskinin hesaplanma mantığı aynı kalırken (standart yaklaşım ve riske maruz değer (VaR) yaklaşımı), kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin bazı değişiklikler getirilerek daha detaylı tanımlanmıştır⁵³.

$$\text{(Banka Sermaye Katsayısı) \% 8} \leq \frac{\text{Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}} \\ \text{(Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk)}$$

Risk ağırlıklandırma açıkça kredi riski, operasyonel risk ve piyasa riskine göre ayarlanmıştır. Likidite riski dolaylı olarak kredi riski hesaplamaları içinde yer almakta ve açıkça piyasa riski hesaplamaları tarafından kapsamaktadır⁵⁴. Risk ağırlıklı aktifleri belirleyen⁵⁵;

Kredi riski, bankanın kullandığı kredinin, satın aldığı menkul kıymetin veya herhangi bir şekilde verdiği paranın geri dönüşünün kısmen ya da tamamen olmamasını,

Piyasa riski, finansal piyasalarda oluşan volatiliteye bağlı olarak, faiz oranları, döviz kurları ve hisse senedi fiyatlarında meydana gelen değişimler sonucunda, bir bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riskini,

Operasyonel risk ise, bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riskini ifade etmektedir.

Basel I’de statik bir değerlendirme sistemi varken Basel II’de değerlendirme 3 safhalı bir yapıya dönüşmüştür. Bunlar; Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım, Standart Yaklaşım ve Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımlarıdır. Bu üç değerlendirme sistemi reel sektör işletmelerinin kredi derecelendirme yöntemleridir. Basel II uzlaşısında piyasa risklerinin değerlendirmelerinde önemli bir değişiklik yapılmamış ve Basel I’deki standart yaklaşım ve Riske Maruz Değer Yaklaşımı (VaR) aynen korunmuştur⁵⁶.

⁵¹ Aras, **a.g.k.**, s.6.

⁵² Hussein A. Hassan Al-Tamimi, “Implementing Basel II: an Investigation of the UAE Banks’ Basel II Preparations”, **Journal of Financial Regulation and Compliance**, Vol.16, No.2, 2008, s.175, 176.

⁵³ Aras, **a.g.k.**, s. 6.

⁵⁴ Robert Jarrow,. "A Critique of Revised Basel II", **Journal of Financial Services Research**, Vol. 32(1), October 2007, s. 9.

⁵⁵ Basel II ve KOBİ’ler Çalışma Grubu, **a.g.m.**, s. 6.

⁵⁶ Faik Çelik - İhsan Kızıl “Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı” **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Sayı 9, 2008, s.21.

2.2.2. İkinci Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelemesi

Sermaye yeterliğinin denetimini içeren ikinci yapısal blok, denetim otoritesinin bankanın risk yönetim yaklaşımını inceleme sürecini içermektedir. Bir anlamda “güçlendirilmiş” denetim otoritesinin incelemesi sürecidir⁵⁷. Basel II, finansal kurumların karşılaştıkları riskleri uygun bir şekilde değerleyip yönetmesi ve bu risklere göre yeterli sermaye bulundurmaları için sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Basel II ayrıca denetim elemanlarının, her bir finansal kuruluş tarafından uygulanan risk yönetim yöntemlerini gözden geçirmesi ve değerlendirmesi gerektiğinin ve gerektiği takdirde uygun yönetsel faaliyetlerde bulunması gerektiğinin üstünde durmaktadır⁵⁸. Sermaye yeterliliğinin denetiminde hedeflenen bankaların taşıdıkları bütün riskleri için yeterli sermayeye sahip olmalarını sağlamak ve bankaların risklerini izlemesi ve yönetmeleri esnasında daha iyi risk yönetim tekniklerini geliştirmelerini ve kullanmalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır⁵⁹.

Sermaye yeterliliğinin amaçları aşağıda belirtildiği şekilde sıralanabilir⁶⁰:

- Bankaların taşıdıkları tüm risklerin bilincinde faaliyet göstermeleri,
- Riskleri yönetme kabiliyetlerinin geliştirilmesi,
- Risklerini yönetmek amacıyla gerekli iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerine sahip olmaları,
- Bu sistemlerini güvenilir ve etkin bir şekilde çalıştırmaları,
- Gerçek risk profiline uygun sermaye tutulmasının sağlanması,
- Yasal sermayeleri ile ekonomik sermayelerinin birbirine yaklaşmasını sağlanması,
- Denetimin her bankanın özelliklerine göre şekillenmesidir.

2.2.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Üçüncü Yapısal Bloкта ana hedef; piyasa disiplininin sağlanmasıdır. Daha geniş bir ifadeyle; üçüncü yapısal blok, piyasa disiplini arttırmak ve yatırımcılara, ortaklara ve diğer ilgililere risk yapısı ve uygun sermaye yapıları ile ilgili bilgiler sunulmasını amaçlamaktadır. Piyasa disiplini kısaca uygun, doğru ve gerekli bilgilerin zamanında ulaşılması için sunulması gerekliliği olarak tanımlanmaktadır⁶¹.

⁵⁷ Aras, **a.g.k.**, s.7.

⁵⁸ Al-Tamimi, **a.g.m.**, s.175.

⁵⁹ Basel Committee on Banking Supervision, **a.g.k.**, s. 162.

⁶⁰ Murat Mazıbaş, “ Basel II , (Pillar II): İkinci Yapısal Blok Denetimsel Gözden Geçirme”, BDDK, Ankara, 8-9 Aralık 2004, <http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/Pillar2.pdf> Erişim Tarihi (26-03-2011), s.3.

⁶¹ Levent Koşan, “Basel-II Sürecinde XBRL Gerekliliği”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 80, 2007, s. 90.

Bankaların sahip oldukları sermaye ile sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme yöntemleri dâhil olmak üzere önem arz eden konularda kamuya açıklama yapma (disclosure) gerekliliğini ortaya koyan üçüncü blokla, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve bu yolla şeffaflığın sağlanması hedeflenmektedir. Üçüncü yapısal blokta belirlenen açıklama standartlarının ulusal muhasebe standartları ile uyumlu olması ve bu standartlar ile çelişki içermemesi sağlanmaya çalışılmıştır⁶². Piyasa disiplini, şeffaflık ve bilgi sunumu standartlarının geliştirilmesini teşvik ederek bankaların yeterli sermaye tutmasında piyasa katılımcılarının rolünü genişletmektedir⁶³. Dolayısıyla, bu yapısal blokta 1988 uzlaşısında olmayan bir bileşen, yani bankaların finansal durumları hakkında kamuya nasıl bilgi açıklamak zorunda oldukları hususu ayrıntılı olarak yer almaktadır. Basel dökümanının da açıklanması gereken bilgiler detaylı olarak açıklanmıştır. Bu bilgiler ana başlıklar itibariyle şunlardır⁶⁴,

- Genel niteliksel açıklamalar
- Genel niceliksel açıklamalar
- Sermayeye ilişkin açıklamalar
- Sermayeye yeterliliğine ilişkin açıklamalar
- Risk miktarı ve değerlendirilmesi
- Kredi riski açıklamaları
- Piyasa riski açıklamaları

Böylece kamuya açıklamak yoluyla sağlanacak piyasa disiplini yoluyla bankaların mevcut finansal sağlamlığı daha açık bir şekilde izlenebilecektir. Bunların bir sonucu olarak, aynı zamanda Basel II sonrası finansal aracılık fonksiyonunun etkinliğinin artması beklenen sonuçlardan bir diğeridir⁶⁵. Piyasa disiplini, bir bankanın sermayesinin yeterli düzeyde olmasında önemli rol oynamaktadır. Kamuoyu bilgilendirmeleri piyasa disiplini arttırdığı gibi piyasa katılımcılarının bankanın sermaye yeterliliğini değerlendirmelerine de imkân tanımakta ve bunun yanında bankaların faaliyetlerini güvenilir, sağlam ve etkin şekilde yürütmeleri için teşvik sağlamaktadır⁶⁶.

3. Kredilendirme Süreci ve Basel II Kriterleri İle Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Uygulama

Bilindiği üzere kredi verme süreci, finansal analiz ile birlikte finansal olmayan verilerin de değerlendirilmesini zorunlu kıldığından öncelikle analize konu firma detaylı bir incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken

⁶² Yayla - Kaya, **a.g.m.**, s. 12.

⁶³ Filiz, **a.g.m.**, s. 212.

⁶⁴ Basel Committee on Banking Supervision, **a.g.k.**, s. 175-178.

⁶⁵ Aras, **a.g.k.**, s. 6, 7.

⁶⁶ Filiz, **a.g.m.**, s. 212.

en önemli husus bir firmanın ne finansal verilerinin, ne de finansal olmayan verilerinin yalnız başına karar vermede etken olmaması gerektiğidir. Firmanın tüm bu verilerinin eş zamanlı olarak analize tabi tutulması, kredilendirme sürecinde karar vermede oluşabilecek hata riskinin minimize edilmesini sağlamaktadır. Basit bir örnek vermek gerekirse; firma ile kredili çalışma yapılıp yapılamayacağı finansal tablolar analizinin yanı sıra, 5C prensipleri olarak nitelendirilen Moralite (Character), Kapasite (Capacity), Teminat (Collateral), Sermaye (Capital), Ekonomik Koşullar (Conditions) gibi verilerin de değerlendirilmesine bağlıdır. Finansal tabloları olumlu bir görüntü vermesine rağmen; ortaklarının moralitesi (kredi alan tarafın güvenilirliği, krediyi geri ödemeyi isteyip istemediği) düşük, teminat yapısı kuvvetli olmayan veya ekonomik koşullardan etkileneceği öngörülen firmalar ile kredili çalışma yapılması tercih edilmemektedir.

Çalışmaya konu olan İlkem A.Ş. 29.11.1977 yılında kurulmuş ve halen İstanbul Sultanhamam'da faaliyet göstermektedir. Firmanın faaliyet konusu ham-yarı mamül iplik ithalat, alım-satım, dâhili ticarettir. Şirketin mevcut sermaye tutarı 7.500.000 TL'dir. Firma kredili çalıştığı bankalara tüm krediler teminatı olarak yönetiminde aktif görev yapan, hâkim ortak statüsündeki Ahmet İlkem ve Hüseyin İlkem'in şahsi kefaletini vermektedir. Ayrıca; nakdi kredilerde %100, gayrinakdi kredilerde ise %50 marjlı istihbaratı yapılmış gerçek müşteri çek-senedi bankalar tarafından teminat şartı olarak belirlenmiştir. Karşılaştırmalı analiz yapabilmek için firmanın 2007, 2008 ve 2009 yıllarına ait dönem sonu bilançocu, gelir tablosu, nakit akış tablosu, sabit kıymetler hareket tablosu ve öz kaynak hareket tablosu kullanılmıştır. Ayrıca sektörel raporlar ve firmanın sektör içindeki konumuna ait bilgiler de değerlendirmede göz önünde tutulmuştur.

3.1. Oran Analizi

İlk olarak şirketin oran analizi yapılmıştır. Mali tablolarda yer alan kalemler arasında basit matematiksel ilişkileri göstermek, başka bir deyişle oranlar hesaplamak, tek başına bir amaç değildir. Önemli olan hesaplanan oranların yorumlanması ve değerlendirilmesidir. Oranlar, yararlı bir analiz aracı olabilmeleri için, işletme ile ilgili anlamlı soruları yanıtlamalıdır⁶⁷. İlkem A.Ş. mali tabloları ile yapılan oran analizi sonuçları şöyledir:

Likidite oranları: Firma 2009 yılı cari oranı 5.58 olup, 2007 yılında 6.71, 2008 yılında 4.02'dir. Cari oranın genel kabul gören ortalaması 2'nin oldukça üzerinde seyreden firmanın likit olduğunu ifade edebiliriz. 2009 yılı likidite oranı 4.03 ile ülke ortalaması 1-1.50'nin oldukça üzerinde seyretmektedir.

Finansal Yapı Oranları: Borçların Aktif toplamı içerisindeki payı yıllar itibarıyla %54, %58, %49 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar makul görünmekte, hatta aktif yapısı ve dönen varlıkların aktifteki payı dikkate alındığında kaldıraç oranının fazlasıyla iyi seviyede olduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte özsermayenin toplam kaynaklar içerisindeki payı da ort.%50 dolayındadır. Bankalar için önemli kalemler olan finansal borçların, özsermayenin yüzde kaçını oluşturduğu

⁶⁷ Öztin Akgüç, **100 Soruda Türkiye'de Bankacılık**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1989, s. 395.

finansal borçlar/özsermaye rasyosu ile bulunmaktadır. Firmanın cari dönem kısa vadeli finansal borçları özsermayenin %21'ini, uzun vadeli finansal borçların ise %4'ünü oluşturmaktadır. Yıllar itibariyle bakıldığında işletmenin 2009 yılı finansal borçları düşük çıkmıştır, bu da oranın düşmesine neden olmuştur.

Faaliyet ve Etkinlik Oranları: Firmanın alacak devir hızının yıllar itibariyle düşüş seyrinde olması özellikle kriz döneminde tahsilât vadelerinin uzamasına bağlanmaktadır. Stok devir hızının artışta olması firmanın stoklarını eritmede problem yaşamadığı, buna karşılık alacak tahsil süresinin ort.132 güne kadar çıktığını görülmüştür. Alacak tahsil süresinin artan seyri karşısında borç ödeme süresinin de aynı oranda artması beklentimiz olsa da firmanın yoğun olarak peşin alım (peşin alım iskontosundan yararlanmak ve ithalatta kkdf ödememek amaçlı) yaptığı, vadeli akreditifin zaman zaman tercih edildiği ifade edilmiştir.

Kârlılık Oranları: Dönem kârının satışlara oranı birim satıştan elde edilen kârı göstermekte olup İlkem A.Ş. firmasının yıllar itibariyle kârlılık oranının %4, %6, %10 olarak gerçekleştiği görülmüştür. Kriz ortamı ve dolayısıyla daralan piyasa koşullarına rağmen kârlılığını korumayı, hatta ve hatta artışa geçirmeyi başaran firmanın kâr rakamları ve satışlar kalemi baz alınarak hesaplanan tüm oranlarında yıllara göre yukarı yönlü bir trend göze çarpmıştır. Bu durum firmanın brüt satış karından, faaliyet karı ya da net dönem karına kadar tamamının artan oranda ciro artışından pay aldığına göstergesidir. Daha açık bir ifade ile artan ciro karşısında satış maliyetlerinin ve faaliyet giderlerinin oransal olarak düşmesi faaliyet karının gelir tablosundaki oransal değerini arttırırken, diğer olağandışı giderlerdeki oransal azalma da dönem net karının oransal olarak artmasını sağlamıştır.

Büyüme oranları: Özellikle aktif, satışlar, özsermaye, dönem kârı gibi firmayı özetleyen önemli finansal verilerdeki büyüme ya da değişim yüzdelerinin bilinmesi analistlerin yararına olacaktır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus oranın tutarsal değişimleri baz alınmış olmasıdır. Maliyetler haricindeki tüm kalemlerde oluşan büyüme firmanın hem aktif yapısının, hem satış ve kârlılığının büyüdüğünü göstermiştir.

3.2. Diğer Finansal Bilgiler

Kârlılık: Firma global krizden etkilenmemiş, net kârlılığını tutarsal bazda 2008 yılında %51, 2009 yılında da %113 oranında arttırmıştır. 2007 yılında %3 olan net kâr marjını da 2008 yılında %5'e 2009 yılında da %8'e çıkarmıştır.

Sermaye Yeterliliği: Firma son sermaye artışını 2009 yılında yapmıştır. (3 milyon TL nakden) Firmanın kaldıraç oranı 0,5'tir. Pasifin %51'ini özsermaye oluşturmaktadır. Bu rakama, ortaklara borçlar kalemi de eklenirse (Rakam 3 yıldır hiç azalmamış, hatta artmıştır, o sebeple örtülü sermaye olarak nitelendirilebilir) kaldıraç 0.18'e inmekte, sermayenin toplam pasifteki payı da %82'ye çıkmaktadır. Şirketin sermaye yeterliliği son derece pozitifdir.

3.3. Dikey ve Yatay Analiz

Dikey analiz olarak nitelendirilen inceleme tekniği ile bilanço toplamının (varlık-kaynak toplamı) 100 kabul edilerek her bir kalemin toplama oranlandığı, bu şekilde her bir kalemin varlık/ kaynak içerisindeki payının incelenmesidir. Yatay

analiz ise farklı dönemlerde düzenlenen mali tabloların karşılaştırmalı olarak incelenmesi olduğundan bu bölümde mali tablolar iki analiz yöntemine göre birlikte değerlendirilecektir. Bilanço yardımıyla yapılan analiz sonucunda aktifte yıl bazında dönen varlık duran varlık kombinasyonu yalnızca %3 (2007-2008) ve %1 (2008-2009) değişim göstermiştir. Kısa vadeli borçların toplam kaynaklar içerisindeki payı yıllar itibarıyla %9 artış ve %6 oranında azalma göstermiştir. 2008 yılında uzun vadeli borçlar %5, özsermaye ise %4 artmış, 2009 yılında ise uzun vadeli borçlar %3 azalırken özsermaye %9 artış göstermiştir. Cari yılda net dönem karında oluşan belirgin artış, ticari borçlarda %6 oranında düşüş, bilançoda göze çarpan önemli değişimleri ifade etmektedir. Gelir tablosu kalemlerinden 2008 yılı brüt satışlar kaleminin yüksek olması ve maliyetlerdeki azalma nedeniyle brüt satış karlılığının %13 olduğunu görmekteyiz. Bunun yanı sıra cari yılda satıştan iadeler kalemindeki değişim ve satış maliyetinin düşmesi brüt satış karının %15'lere yükselmesini sağlamıştır. Esas faaliyet karı yıllara sari %3 ve %2 artmış, finansal giderler son iki yılda %1 azalmış, faaliyet karı ise %4 ve %2 oranında artış göstermiştir. Firmanın mali verileri oldukça olumlu bir görüntü ortaya koymaktadır.

3.4. Trend Analizi

Bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimlerin saptanması ve incelenmesi amaçlı kullanılan yöntem; belirli tarih veya dönemler arasında bilanço/gelir tablosu kalemlerindeki artış/azalışları ve bu değişikliklerin görece önemini açıkça ortaya koyarak dinamik bir analiz yapılmasına olanak hazırlamaktadır⁶⁸. Analiz yapılırken öncelikle bir baz yıl seçilir. Baz yıldaki tüm bilanço/gelir tablosu verilerinin tamamı 100 olarak gösterilir. Analizlerimizde 2007 yılı baz yıl olarak alınmıştır. Yapılan analiz sonucunda bilanço kalemlerinde belirgin değişimlerin olduğu görülmüştür. 2008 yılında düşüş gösteren hazır değerler, 2009 yılında yüksek oranlı bir artış göstermiştir. 2008 yılında ticari alacaklar yüksek oranda artmış, hammadde stoğunda 2008 yılında düşüş ve 2009 yılında artış gözlenmiştir. Trend analizi sonuçlarına göre baz alınan 2007 yılına oranla kısa vadeli borçlar %120 artmış ve 2008 yılında satıcılar kaleminde de artış gözlenmiştir. Gelir tablosu kalemlerine göre şirket cirosu %22 ve faaliyet karlılığı %116 oranında artış göstermiştir. Şirketin diğer faaliyet gelirleri oldukça yüksek tutarlara ulaşmış, faaliyet karı %100'ün üzerinde artış sergilemiş ve net dönem kârı ise %221 artış göstermiştir. Bu sonuçlara göre İlkem A.Ş. 2007 yılına göre hem mali yapısını güçlendirmiş, hem de ciro gelişimini ve kâr marjını yüksek oranda yakalamıştır.

3.5. Risk Analizi

Kredi Riski: Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Hakkında Yönetmelikte; Banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak, yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı, bankanın karşılaştığı durum olarak ifade edilebilir⁶⁹. İlkem A.Ş. firmasının kredi riski bu anlamda oldukça düşük seviyededir. Nedeni, firma ratinginin B olması,

⁶⁸ Akgüç, a.g.k., s. 387.

⁶⁹ Babuşcu, a.g.k., s. 99.

kullanılması öngörülen krediler teminatına firma hâkim ortaklarının kefaletinin yanı sıra bazı krediler için belli marjlarda nakdi teminat (Gerçek müşteri çek-senedi) talep edilmesidir.

Herhangi bir olumsuzluk durumunda erken uyarı sistemlerinin bilgilendirme yapması firmanın kredileri ile ilgili hızlıca aksiyon alınmasını sağlamaktadır. Bankalar nezdinde kullanmış olduğu kredilerde hiçbir ödeme sıkıntısı çekmeyen ve geri ödememe riski çok düşük olan firmanın rating notu yüksek olduğundan diğer bankalardan rekabetçi fiyatlar alabilmektedir.

Döviz Pozisyon Riski: Firma alımlarını yurtiçinden TL, yurtdışından ise USD cinsinden yapmaktadır. Satışlarını yoğun olarak TL cinsinden yapan firma bankalardan her iki döviz cinsinden de borçlanmakta olup döviz pozisyon riski düşük de olsa mevcuttur. Buna karşılık finans yetkililerinin kur değişimlerini yakından takip etmeleri ve gerektiğinde pozisyon almaları sayesinde sıkıntıya düşmemektedir.

Müşteri/Tedarikçi Riski: İhracatı düşük seviyede olan firmanın yurtiçi piyasada oluşabilecek daralmadan kaynaklanan satış gücü ve alıcıların geri ödeme riski mevcuttur. Fakat alacak konsantrasyonunun yüksek olmaması nedeni ile risk minimize edilmiştir. Bunun yanında tedarikçi ağının da geniş olması, maliyetlerde oluşabilecek olası artışı engellemektedir. 400 farklı müşteri, 250 farklı tedarikçi ile çalışılmakta olup tüm alıcı ve satıcıların toplam içerisindeki payı %5'i geçmemektedir. Uzun yıllardır sektörde faaliyet gösterilmesi ve ortakların şahsi bağlantıları sayesinde müşteri/tedarikçi sıkıntısı yaşanmamaktadır. Cari hesap çalışılan müşterilerin bazıları ile senet-çekli çalışmaya dönüldüğü 2009 yılı finansal tablolarında görülmektedir.

Piyasa Riski: Firma, çeşitli renk ve kalitedeki iplerin bükümü ile çift kat, karışık iplik, likralı/elastanlı ip haline dönüştürülmesi faaliyetini gerçekleştirmektedir.

Son 5 yıllık dönemde iplik sektörünün Türkiye'de ve dünyadaki gelişim/değişimi şu şekildedir⁷⁰; 2005 yılında Çin'e uygulanan kotaların kalkmasından sonra dünya tekstil ve hazır giyim pazarlarındaki koşullar değişmeye başlamıştır. Yeni koşulların olumsuz etkileri Türk elyaf ve iplik sektöründe de yoğun olarak hissedilmiştir. Artan girdi maliyetleri, döviz kurunun düşük seyretmesi, Uzak Doğudan gelen ucuz ürünler gibi nedenlerden dolayı sektör sıkıntı yaşamış, bazı firmalar kapanmak zorunda kalmış, bazı firmalar ise üretimlerini girdi maliyetlerinin düşük olduğu ülkelere kaydırmaya başlamıştır. Diğer taraftan sektördeki küçülme süreci, 2007 yılının ortalarında ABD'de ortaya çıkan ve 2008'de tüm dünyayı etkisi altına alan finansal kriz nedeniyle daha da belirgin hale gelmiştir. Elyaf & iplik sektöründe yurt içi üretim yurt içi talebi karşılayamamaktadır.

2009 yılı itibarıyla sektör 2,2 milyar dolarlık dış ticaret açığı vermiştir. Suni/sentetik elyaf ve ipliklerin ithalatı da 2,1 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Bu ürünlerin ithalatında başta Çin ve Hindistan olmak üzere

⁷⁰ Ümit Sevim, **Elyaf&İplik**, T.C.Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2010, s.2-3.

Uzakdoğu ülkeleri önemli bir yer tutmaktadır⁷¹. Tüm bu bilgiler ışığında, daralan piyasa koşullarına rağmen satış hacmini ve kârlılığını arttırmış olan İlkem A.Ş. firmasının ithalatlarında ISO 9001 sertifikasına sahip firmalar tarafından üretilen ürünleri tercih ettiği bilinmektedir. Firma Hindistan, Endonezya, Sri Lanka, Vietnam, Tayvan ve Tayland gibi ülkelere çeşitli numaralarda %100 viskon, %100 polyester ve polyester/viskon karışımı iplik ithal etmektedir.

3.6. Niteliksel Faktörler

Niteliksel, kısmen de niceliksel olarak değerlendirilebilecek faktörler firmanın kredi talebinin değerlendirilmesinde önemli rol oynarlar. Firmanın boyutu, yaşam süresi (kuruluş tarihi-ne kadar eski olduğu), faaliyette bulunduğu pazarın büyüme hızı, ürün kalitesi, yönetim kadrosu ve deneyimi, müşteri profili, tedarikçileri, sahip olduğu markalar, itibar değeri de dikkate alınması gereken etmenler arasındadır⁷². Ayrıca tüm bu bilgilerin dışında Ticaret Sicili kayıtları, T.C.Merkez Bankası risk santralizasyonu teşkilatından alınan bilgiler, tapu sicil kayıtları ve vergi beyannameleri, diğer banka ve kurumlardan alınan bilgiler, piyasadaki toplanan bilgiler de kredi kararında analiste ışık tutacaktır.

3.7. Analiz Sonucu ve Değerlendirme

Tüm bu bilgi ve değerlendirmeler ışığında kredi teklifine konu İlkem A.Ş. firmasına 4 milyon TL tutarlı kredi limiti oluşturulmuştur. Belirlenen bu çatı limitin aşılması kaydı ile aşağıda kredi kullanılabilir azami tutarlar belirtilmiştir. Kredi limitinin kırılması, firma ihtiyacına göre belirlenmiştir.

1. İşletme Sermayesi Kredileri

Kısa Vadeli Krediler (TL)

Limit: 500.000 TL

Teminat: Kefalet + 1.00 marjlı gerçek müşteri çeki

Fiyat: Tablo 2’de açıklanmıştır.

Kısa Vadeli Döviz Endeksli Krediler (USD)

Limit: 500.000 USD

Teminat: Kefalet + 1.00 marjlı gerçek müşteri çeki

2. Gayrinakdi Krediler

Sight Akreditif Kredileri (USD)

Limit: 1.000.000 USD

Teminat: Kefalet

Komisyon Oranı: Yükleme Vadesi < 90 gün => %0,1

⁷¹ Sevim, a.g.k, s. 4.

⁷² Akgüç, a.g.k, s. 296.

90 gün < Yükleme Vadesi < 120 gün => %0,2

Yükleme Vadesi > 120 gün => Fiyatlama yapılacaktır

Vadeli Akreditif Kredileri (USD)

Limit: 2.000.000 USD

Teminat: Kefalet + 1.00 marjlı gerçek müşteri çeki

Komisyon Oranı: Yükleme Vadesi < 90 gün => %0,2

90 gün < Yükleme Vadesi < 180 gün => %0,4

Yükleme Vadesi > 180 gün => Fiyatlama yapılacaktır

Firmanın gün içi nakit ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile kredili mevduat hesabı, vergi - ssk gibi ödemelerinin opsiyonlu olarak gerçekleştirilmesi amaçlı nakit yönetim kredisi, çek karnesi taleplerinin karşılanması amaçlı çek karnesi limiti, firma ortaklarına kredi kartı tahsis edilmesi amaçlı kredi kartı ürün kredi limitleri çapraz ürünlerin arttırılması ve firmada derinleşme sağlanması amacı ile ilave edilebilir.

Firmaya kullanılacak nakdi krediler için fiyatlamamın nasıl yapıldığını aşağıdaki tablo yardımı ile açıklayabiliriz.

Tablo 2: Kredi Fiyatlama ve Gözetim Sermayesi Etkisi

	%100 Risk Ağırlıklı Kredi
Kaynak Maliyeti	8
Müşterinin Risk Primi	2
Operasyon Gideri (Riski Bedeli)	2
Kar Marjı	1
Kredinin Toplam Maliyeti (1+2+3+4)	13
Gözetim Sermayesi Maliyeti (%8 x %10)*	0.8
Toplam Kredi Maliyeti (5+6)	13.80

Kaynak: Mehmet Hasan Eken, “Basel II Kriterleri ve Kobilerin Finansman Olanakları”, **Maliye-Finans Yazıları**, Sayı:80, 2008, s.67’den uyarlanmıştır.

* Sermaye maliyeti %10 varsayılmıştır. Firma Kurumsal KOBİ segmentine dâhil olduğu ve derecelendirilmediğinden risk ağırlığı %100’dür. %100 risk ağırlıklı bir kredinin gözetim sermayesi maliyeti %0,8 (%10’un %8’i) olarak hesaplanmıştır.

3.8. Basel II Sonrasında Uygulanacak Analiz Aşamaları

Basel II bir süreç olduğu için geçişin keskin sınırlar çerçevesinde olması beklentisi yanlıştır. Bir çok banka zaten Basel II kriterlerinde belirtilen kriterleri baz alarak (örn. sermaye yeterliliği) dönemlik raporlar yapmaya, scoring/rating hususlarında (özellikle içsel derecelendirme yöntemi tercih edecekler) yazılımlarını geliştirmeye geçtiğimiz senelerde başlamışlardır. Bankalar kredi limit çalışmalarında PD (probabilty of default – temerrüt olasılığı) hesaplanmakta, sermaye yeterliliği hakkında bilgi talep edilmekte, firma finansal ya da finansal olmayan verilerinin belli ağırlıklarla puanlanması ile scoring/rating uygulamasını içsel olarak sürdürmekte, aylık ya da dönemlik Basel II/sermaye yeterliliği raporlaması yapmaktadırlar.

Mevcut durumda kullanılan tüm argümanlar kullanılacak, süreç, firmalar bazında benzer şekilde devam edecektir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta; literatürde tartışılan ve çoğunlukta olan akademisyen/araştırmacıların, gerek bankalar, gerek finansman talebinde bulunan firmalar, gerekse tüm finansal piyasa üyeleri açısından Basel II'nin birçok yenilik ve farklılık doğuracağını iddia etmelerine karşılık aslında sanılan kadar büyük bir değişim ortamının olmayacağıdır. Basel II kriterleri bankaların kredi kararlarına ya da kredi fiyatlandırmasına direkt müdahalesi anlamını hiçbir zaman taşımamaktadır. Verilecek krediler için bankalarca alınan teminatlar ve kredi fiyatlamasının değişeceği birçok kaynakta öngörülse de, kanaatimizce bu yaklaşımlar yalnızca yorum eksikliğinden doğmuştur. Elbette ki piyasa koşullarındaki değişim ve bankaların tam rekabet koşullarını sağlayarak müşterilere yaklaşımlarının eşdeğer duruma gelmesi, fiyat ve teminatlarda değişime yol açabilir. Günümüzde kefalet karşılığı kredi kullanan bir Kurumsal KOBİ segmenti müşterisinin önümüzdeki 2 yıl içerisinde finansal durumunda olumsuz bir durum olmamasına karşılık bazı bankaların firmada daha güçlü teminata yönelmeleri riskinin bulunduğu diğer bankaları da teminat güçlendirmeye itecektir. Ki bu durumun Basel II ile direkt bağdaştırılması yerine rekabet koşullarını gözden geçirmek gerekmektedir.

Bankalar kredi verirlerken zaten müşterilerinin tanımlanabilen her türlü risklerini, piyasa koşullarını, kaynak maliyetlerini, alınan teminatları gözönüne alarak verecekleri kredilerini fiyatlamaktadırlar. Bu açık bir şekilde “riske dayalı kredi fiyatlama”dır ve uzun yıllardan beri bankalar tarafından uygulanmaktadır⁷³.

Bunun, yani riske dayalı kredi fiyatlamasının başlangıcını Basel II kriterlerine dayandırmak ve Basel II kriterlerini bu şekilde tanımlamak, bankaların mevcutta uyguladıkları kredi analiz aşamalarının derinlemesine sorgulanmasını gerektirmektedir. Çünkü bu anlayışa göre bankaların halihazırda uyguladıkları yöntemler bir çok risk faktöründen yoksunmuşçasına değerlendirme yapılmaktadır ki bu durum doğru değildir.

⁷³ Mehmet Hasan Eken, “Basel II Kriterleri ve Kobilerin Finansman Olanakları”, **Maliye-Finans Yazıları**, Sayı:80, 2008, s.66.

Firmamız İlkem A.Ş.'nin Basel II sonrasında;

- Bankada 1 milyon euro'dan fazla kredi riski bulunduğu,
- 50 milyon euro'dan daha düşük tutarlı ciro sağladığı,
- Bağımsız bir derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilmediği

bilgilerine dayanarak %100 risk ağırlıklı sınıfa girdiğini anlayabiliyoruz (Standart Ölçüm Yönteminin kullanıldığı varsayılmıştır). Belirlenen bu risk sınıfı yalnızca bankanın bulundurması gereken asgari sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına kaynak oluşturmakta olup kredi fiyatlamasına doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır. "Basel II kriterleri KOBİ'lerin ticari alacaklara dayalı çek ve senetlerini, kefaletlerini vs. teminat olarak kabul etmeyecek ve bu nedenle KOBİ'ler kredi bulmakta zorlanacaklardır" argümanı sadece bir yanlış anlamadır. Zira Basel II kriterleri teminatları sadece ve sadece kredi riski ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında göz önüne almakta ya da almamaktadır. Bankaların kredi verirken teminatları değerlendirip değerlendirmemelerine karışmamaktadır. Bu Basel Komitesinin amacı, perspektifi ve düzenleme-denetleme direktiflerinin kapsamı dışındadır⁷⁴.

Sonuç olarak; Basel II ile birlikte firma İlkem A.Ş.'nin banka tarafından incelenen finansal ve finansal olmayan verileri olumsuz yönlü değişime uğramadığı sürece bankanın kredi kararında değişiklik, teminat talebi, kredi fiyatı artışı (kredi niteliği değişken faizli ise; cari fon transfer fiyat artışları-banka fon maliyetlerdeki artış- tabi ki firma kredi fiyatına yansıtılmaktadır ki bu durumun Basel II ile ilgisi bulunmamaktadır) söz konusu değildir. Yalnızca firmanın ratingi ya da risk grubu banka açısından Basel II sonrasında biraz daha önem taşımaya başlayacaktır. Nedeni ise; bankanın firmaya verdiği kredi karşılığında bir sermaye bulundurma yükümlülüğünün olmasıdır. Bu aşamada bağımsız derecelendirme kuruluşlarına tam güven gerekirken bankaların karmaşık ve maliyetli bir yapı olan içsel derecelendirme yöntemini uygulamaya koymak istemelerinin nedeni de; şişirilebileceği düşünülen rating notları ve bu notlar sayesinde verilen fakat geri ödenemeyen/batık nitelikli krediler ile sorun yaşanmak istenmemesidir.

Sonuç

1970'li yılların başında Bretton Woods sisteminin çökmesi ile ve 1970'li yılların ortasında dünyada finansal piyasalarda oluşan dalgalanmaları takiben krizler meydana gelmiştir. Yaşanan krizler incelendiği zaman, riskin ve risk yönetiminin yeterince dikkate alınmadığı görülmüştür. Bu krizler sonucunda, finans sektörü daha karmaşık bir ekonomik ortam ve yeni risklerle karşı karşıya kalmıştır. Ekonomide ve piyasalarda ortaya çıkan dalgalanmalara, yeni risklere ve hızlı değişime paralel olarak bankacılık sektörünün de maruz kaldığı riskler daha da karmaşıklaşmış ve artmıştır.

Maruz kalınan riskler, yeni ekonomik yapı ve meydana gelen krizler sonucunda, bankacılık sektörünü uluslararası alanda istikrara kavuşturmak için, düzenleme arayışına girilmiştir. Bu arayış karşılığını, aslında kurumsal geçmişi bir hayli gerilere giden, Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank of International

⁷⁴ Eken, a.g.m., s. 75.

Settlements, BIS) gözetiminde oluşturulan Basel komitesinin düzenlemeleriyle bulmuştur. Basel Komitesi, özellikle komiteye üye ülkeler arasında ve daha sonra zamanla tüm dünyada bankacılık ile ilgili düzenlemeler konusunda standartlar ve prensipler ortaya koyan bir otorite konumuna gelmiş, yayımladığı “Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı” çalışmalarlarıyla denetim otoriteleri için en önemli kaynak olmuştur.

Basel Bankacılık Denetim Komitesi, sermaye yeterliliğine ilişkin ilk düzenleme olan ve 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getiren, bu konuda uluslararası platformda geçerli asgari bir sektör standardı olan ve Basel I olarak adlandırılan “Basel I Sermaye Uzlaşısı” (Basel I Capital Accord)” yayımlamıştır. Komite kapsamı çok geniş standartlar sunmuş ve bunları ülkelere tavsiye etmiş ve ayrıca düzenleme otoritelerinin kendi ulusal sistemlerine uygun standardı seçmelerini ülkelerin ortak standartlarda yakınlaşmasını sağlamak adına teşvik etmiştir.

Basel I’de bankaların sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında, sermayenin riskli aktiflere oranı dikkate alınmıştır ve en az % 8 olması öngörülmüştür. Ancak, 1990’lı yıllarda hızlanan küreselleşme süreci ve Basel I’in risk konusundaki eksiklikleri nedeniyle kısa bir süre sonra bu uzlaşuya önemli itirazlar olmuştur. Komite 1999 yılında bu itirazları dikkate alarak yeni düzenlemeler yapmış ve 2001 yılında hazırlanan taslağı kamuoyuna sunmuştur. Gelen öneri ve eleştirilerin sonucunda taslağa en son şekli verilerek Basel II olarak bilinen “Basel II Sermaye Uzlaşısı (Basel II Capital Accord)” Haziran 2004’te Basel komitesi tarafından yayımlanmıştır.

Basel II, asgari sermaye yükümlülüğü, denetim otoritesinin incelemesi, piyasa disiplini olmak üzere üç yapısal bloktan oluşmaktadır. Birinci yapısal blok, asgari sermaye yükümlülüğü hesaplanırken 3 farklı risk türünün dikkate alınması gerektiğini belirtmiş ve Basel I’de öngörülen sermaye yeterliliği oranı aynı kalırken (%8), formülün paydasına kredi riskine ek olarak operasyonel risk ve piyasa riski de eklenmiştir.

Kredi riskinin ölçümünde iki yaklaşım benimsenmiştir. Bunlar; standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı (İDD) yaklaşım olup, İDD yaklaşımda kendi içinde temel ve gelişmiş olarak bölünmüştür. Basel II, standart yaklaşımla risk ağırlıklarını kendisi belirlerken, İDD yaklaşımda bankanın belirlediği ve kendisinin onayladığı bir risk ağırlık ölçümüne imkân tanımıştır.

Basel II’nin Basel I’den farklı olarak operasyonel risk kavramını ele almıştır. Basel II’ye ilave edilen operasyonel risk için yasal sermaye gereksiniminin hesaplanmasında, temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım ve gelişmiş ölçüm yaklaşımı olmak üzere üç seçenek açıklanmıştır.

İkinci yapısal blok olan denetim otoritesinin incelemesi, bankanın risk yönetim yaklaşımını inceleme süreci olup bankaların yüzleştikleri bütün riskler için yeterli seviyede sermaye bulundurmalarını teşvik etmeyi amaçlamıştır.

Üçüncü yapısal blok olan piyasa disiplini ise; uygun, doğru ve gerekli bilgilerin zamanında ve tam olarak açıklanması yoluyla şeffaflığı sağlamayı hedeflemiştir.

Basel II, piyasa disiplini ve risk ağırlıkları konularında eleştirilere maruz kalmış ve uygulamaya geçiş tarihini ertelemek ve piyasa disiplini konusunda başlangıca göre daha esnek bir yapıyı kabullenmek durumunda kalmıştır. Ayrıca; risk hesaplamalarındaki karmaşıklıklar ve özellikle İDD yaklaşımı çerçevesinde zorunlu veri standartları gibi nedenler yüzünden kısa vadede uygulanabilirliğini tehlikeye düşürmüştür. Bu aşamada nihai olarak denetim otoritelerince belirlenecek ulusal tercihler ve geçiş süreci de önemli rol oynayacaktır. Bu konuda ülkemizdeki durum dünya ile paralel ilerlemekte ve Basel II Uzlaşısı'nın uygulamaya konulması ülkemizde de ileri bir tarihe ertelenmiştir. Bunun sebebi yukarıda sayılanlara ek olarak, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın henüz KOBİ ölçeğindeki firmalarda zorunlu olarak uygulanmaya başlamamasıdır.

Basel II'nin getirdiği bu yenilikler ve yapılar sayesinde ve Basel II'de benimsenen riske daha duyarlı çerçeve nedeniyle; bankaların kredilendirme süreçlerinin değişme uğrayıp uğramayacağına dair birçok sektörel ve akademik çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada, Basel II öncesi ve sonrası uygulanan finansal analiz tekniklerinin sonuçlarının farklı olup olmayacağı örnek bir işletme üzerinde yapılan uygulama ile incelenmiştir.

Uygulamada incelenen İLKEM A.Ş. iplik sektöründe faaliyet gösteren bir işletme olup, firmanın son üç dönemine ait bilanço, gelir tablosu, son iki dönemine ait nakit akış tablosu finansal analize tabi tutulmuştur. Firmanın risk ağırlığı, derecelendirmesi daha önce yapılmadığı için standart yöntemle göre %100 olarak alınmıştır.

Firmanın finansal tabloları, oran analizine, dikey analize, yatay analize ve trend analizine tabi tutulmuştur. Çıkan sonuçlar firmanın diğer finansal olmayan bilgileri ile beraber değerlendirilmiş ve firmanın Basel II öncesi kredilendirme analizine göre, kredilendirilebilir bir firma olduğuna karar verilmiş ve firma ihtiyacı çerçevesinde belli ürün grubu (kısa vadeli nakit TL krediler, kısa vadeli dövizle endeksli krediler) limitleri oluşturulmuştur ve kredi fiyatlamasına dair örnekler açıklanmıştır.

Basel II sonrası durum için firmanın finansal tabloları yukarıda sayılan finansal analiz tekniklerine tabi tutulmuştur ve aynı şekilde firmanın diğer finansal olmayan bilgileri ile beraber değerlendirilmiştir. Ancak Basel II sonrasında, firmanın rating notu (derecelendirme notu), risk ağırlığı ve bazı teminatlar daha da önem kazanmıştır. Fakat bu kriterlerin sadece Basel II'den sonra birebir kararının alınmasında belirleyici olarak kullanılması gibi bir durum söz konusu değildir. Çünkü bankalar kredi verirken Basel II öncesinde de her zaman kredi riskini göz önünde bulundurmışlardır.

Basel II'ye göre kredi risk ağırlığı belirlenmesinde, gerçek şahıs kefaleti, müşteri çek-senetleri, ticari gayrimenkul ipoteği gibi teminatların, kredilerin risk ağırlığının düşürülmesinde kullanılmayacağı belirtilmiştir. Fakat bu noktada birçok kişi yanılgıya düşmektedir. Çünkü adı geçen teminatların kredilerin risk ağırlığının düşürülmesinde kullanılmayacağı, firmalara belirtilen teminatlar karşılığında kredi tahsis edilmeyeceği anlamını taşımamaktadır. Yani; bankalar, paraya çevrilebilme

özelliğine sahip her türlü aracı teminat olarak kabul edebileceklerdir. Öte yandan, bu teminatlar, Basel II kapsamında olmadıkları takdirde risk ağırlıklarının düşürülmesinde kullanılmayacakları da açıktır.

Bu çalışmanın sonucunda, Basel II'nin bir amaç değil süreç olduğunu ve bu sürecin aslında bankalar tarafından yavaş yavaş uygulamaya konulmaya çalışıldığı, bu nedenle Basel II'nin zorunluluk haline getirilmesinin bankalara ve dolayısıyla müşteriler belirtildiği kadar zorluk oluşturmayacağını kanaatine varılmıştır. Bankalar bu sürece İDD yaklaşımı için yazılım oluşturarak ya da dönemlik sermaye yeterliliği raporlamaları yaparak bir süredir müdahil olmuş durumdadırlar. Firmaların ise; geçiş sürecinin sanılan kadar kısa sürede gerçekleşmeyeceğinin bilincinde olarak finansal tablolarını şeffaflığa uygun şekilde düzeltilmesini sağlamaya çalışmaları gerekmektedir. Tabii KOBİ' ler için yayımlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları uygulanmaya başladığında bu durum firmalar için bir zorunluluk olacaktır.

Kriz sonrası dönemde reel sektördeki daralmanın etkileri ile birlikte, faaliyetlerine devam eden firma sayısının azalması ve iş hacimlerinin düşmesi, finans sektöründeki rekabeti daha da kızıştırmıştır. Bu nedenle de bankalar, Basel II'de öngörülen teminat, derecelendirme vb. gibi kredi talep edenleri zorlayıcı hususlarda esnek davranmak durumunda kalmışlardır. Tabii ki bu durum daha sonra piyasa koşulları değişimine göre tekrar biçimlenecektir.

Sonuç olarak, Basel II Uzlaşısı bir zorunluluk olmaya başlamadan önce ve kanaatimizce hali hazırdaki durumdan çok büyük farklılıklar doğurmayacak olsa bile; banka ve reel sektör tarafından bir bütün olarak ele alınıp, kendileri için öngörülen standartlara hazırlanmaları gerekmektedir. Bu durum hem bankaların hem de reel sektörün devamlılığı için önemlidir.

Kaynakça

- AKDOĞAN, Nalân – TENKER, Nejat, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, 10.Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2005.
- AKGÜÇ, Öztin, **100 Soruda Türkiye’de Bankacılık**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1989.
- AL-TAMIMI, Hussein A. Hassan, “Implementing Basel II: an Investigation of the UAE Banks’ Basel II Preparations”, **Journal of Financial Regulation and Compliance**, Vol.16, No.2, 2008, ss.173-187.
- ARAS, Güler, **Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Katkısı**, Deloitte Türkiye, 2007.
- ATEŞ, Alişan “Bankalarda Üstlenilen Riskler ve Türk Bankacılık Sisteminin Basel Kriterlerine Uyumu”, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- BABUŞCU, Şenol, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Ankara, 4C Basım Hizmetleri, 2005.
- BAILEY, Robert, “Basel II and Developing Countries: Understanding the Implications”, **Development Studies Institute Working Paper Series**, No. 05-71, London, 2005.
- Basel Committee on Banking Supervision, Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version, June 2006, <http://www.bis.org/publ/bcbs128a.pdf> Erişim Tarihi (10 Nisan 2011).
- Basel II ve KOBİ’ler Çalışma Grubu, “Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 58, 2006, ss. 3-62.
- Basel II’ye Geçiş Yol Haritasına İlişkin Bddk Başkanı Sayın Tevfik Bilgin’in Konuşma Metni, 30.05.2005, www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Basel-II/1323baskan_sunum.pdf Erişim Tarihi (10.04.2011).
- BERK, Niyazi, **Finansal Yönetim**, 6.Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2002.
- CARBO-VALVERDE, Santiago, “Implications of Basel II for Different Bank Ownership Patterns in Europe”, **Atlantic Economic Journal**, Vol. 35, No. 4, 2007, ss. 391-397.
- ÇELİK, Faik - KIZIL, İhsan, “Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı” **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Sayı 9, 2008, ss. 19 - 34.

- EKEN, Mehmet Hasan, “Basel II Kriterleri ve Kobilerin Finansman Olanakları”, **Maliye-Finans Yazıları**, Sayı:80, 2008, ss. 55 - 78.
- EROL, Mikail, “Basel-I ve Basel-II Uzlaşısı’nın Bankalar Tarafından İşletmelere Verilen Kredilerde Risk Yönetimi Aracı Olarak Kullanılması”, **Muhasebe Finansman Dergisi**, Sayı 36 (Ekim 2007), ss. 155 - 160.
- FİLİZ, Meryem, “Uluslararası Bankaların Düzenlenmesine Yönelik Yeni Bir Uygulama Olarak Basel II ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi”, **Akdeniz İİBF Dergisi**, Sayı 13, 2007, ss. 200 - 221.
- GARSIDE, Thomas Garside - BECH, Jens, “Dealing with Basel II: The Impact of the New Basel Capital Accord”, **Balance Sheet**, 11, 4, 2003, ss. 26 - 31.
- HERTIG, Gerard, “Basel II and Fostering the Disclosure of Banks’ Internal Credit Ratings”, **European Business Organization Law Review** 7, 2006, ss. 625 - 646.
- JARROW, Robert, “A Critique of Revised Basel II”, **Journal of Financial Services Research**, Vol. 32(1), October 2007, ss. 1 - 16.
- KOŞAN, Levent, “Basel-II Sürecinde XBRL Gerekliliği”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 80, 2007, ss. 85 - 97.
- KUTLU, Hüseyin Ali - DEMİRCİ, N.Savaş, “Kapsamlı Bir Risk Yönetimi Düzenlemesi: Basel II ve Kobilere Muhtemel Etkileri”, **Muhasebe-Finansman Dergisi**, Sayı 40, Ekim 2008, ss. 200 - 212.
- KUTUKIZ, Doğan, “Avrupa Birliği Sermaye Direktifleri Basel Uzlaşısı ve Türkiye’de Kredi Sınırlaması”, **Muhasebe-Finansman Dergisi**, Sayı 25, Ocak 2005, ss. 135 - 142.
- LASTRA, Rosa Maria, “Risk-based Capital Requirements and Their Impact Upon the Banking Industry: Basel II and CAD III”, **Journal of Financial Regulation and Compliance**, Vol.12, No.3, Aug 2004, ss. 225 - 239.
- MAZIBAŞ, Murat, “Basel II , (Pillar II): İkinci Yapısal Blok Denetimsel Gözden Geçirme”, BDDK, Ankara, 8-9 Aralık 2004, <http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/Pillar2.pdf> Erişim Tarihi (26-03-2011).
- McCRORY, Stephen, “Capital Adequacy: Is Your Company Prepared For Basel II Implementation?”, **The Journal of Equipment Lease Financing**, Vol. 23, No.1, Winter 2005, ss. 1 - 5.
- MISIRLIOĞLU, İ. Ufuk, “UFRS ve BASEL II’nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 76, 2006, ss. 21 - 32.

-
- ÖZDEMİR, Muharrem, **Finansal Yönetim**, 1. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 1997.
- RODRIGUEZ, L. Jacobo, “International Banking Regulation, Where’s the Market Discipline in Basel II?”, **Policy Analysis**, No. 455, October 2002, ss. 1 - 27.
- SANTOS, João A C, “Bank Capital Regulation in Contemporary Banking Theory: A Review of the Literature”, **BIS Working Paper**, No:90, September 2000.
- SEVİM, Ümit, **Elyaf&İplik**, T.C.Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2010.
- ŞAKAR, Birgül, **Banka Kredileri ve Yönetimi**, İstanbul, Beta Basım Yayın A.Ş., 2006.
- ŞAKAR, Hakan, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, 1. Basım, İstanbul, Mida Yayınları, 2002.
- TEKER, Suat, BOLGÜN, K. Evren ve AKÇAY, M. Barış, “Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı 12, Bahar 2005, ss. 42 - 54.
- TEMEL, Halime, “Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi”, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- TETİK, Nevzat, “Basel II Standartları ve Türkiye’nin Reel Sektörü Üzerinde Etkileri”, **Lebib Yalın Mevzuat Dergisi**, Sayı 59, Kasım 2008.
- TSCHEMEMJAK, Richard, “Assessing the Regulatory Impact: Credit Risk - Going Beyond Basel II”, **Balance Sheet**, Vol. 12, No.4, 2004, ss. 37 - 41.
- TÜRKO, Metin, **Finansal Yönetim**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Basım, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2002.
- UYAR, Süleyman – AYGÖREN, Hakan, “Basel II Kriterlerinin Kobilere Olası Etkileri: Finansman Maliyeti, Finansal Raporlama ve Muhasebe Açısından Değerlendirme”, **Mali Çözüm**, Sayı 77, 2006, ss. 52 - 70.
- VALOVA, Ivana, “New Capital Rules According To Basel II”, **Banks and Bank Systems**, Vol.2, No.2, 2007, ss.14 - 21.
- YARDIMCIOĞLU, Mahmut – ÇAM, A. Veli, ”Sermaye Piyasalarındaki Derecelendirme Müessesesinin Basel II Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı 80, 2007, ss. 59 - 69.

YARDIMCIOĞLU, Mahmut – KENDİRLİ, Selcuk, “Globalization Of Financial Markets And Reflexion To Turkish Small And Mediumscale Enterprises: Basel II”, **Academy of Accounting and Financial Studies Journal**, Volume 13, Number 2, 2009, ss. 35 -45.

YAYLA, Münür - TÜRKER KAYA, Yasemin, “Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci”, **BDDK ARD Çalışma Raporları**, No: 2005/3, Mayıs 2005.

ZICCHINO, Lea, “A Model of Bank Capital, Lending and the Macroeconomy: Basel I Versus Basel II”, **Bank of England Quarterly Bulletin**, 45, 3, Autumn 2005, s. 377.